

Ninni, Türkü ve Mânilerin Türkçe Eğitiminde Kullanılması: Bir Eğitim Durumu Örneği

Aslıhan KÜÇÜKAVŞAR | ORCID: 0000-0002-7827-7638 | aavsar06@gmail.com |
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Bolu, Türkiye.
ROR ID: <https://ror.org/01x1kqx83>

Özet

Sözlü edebiyat ürünleri arasında yer alan ninni, türkü ve mâniler, toplumun değerlerini ve kültürel kimliğini yansıtırken dilin estetik ve ifade gücünün de keşfedilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, bu ürünlerin hem ezgi ve ritme dayanması hem de dilin söyleyiş ve sesletim özelliklerini göstermesi nedeniyle dil öğretiminde kullanılabileceği görülmektedir. Bu bağlamda, Türkçe derslerinde ninni, türkü ve mânilere yer verilmesi, öğrencilerin hem kültürel duyarlılıklarının hem de dilin ses ve söyleyiş özelliklerine ilişkin farkındalıklarının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Türkçe derslerinde anlama ve anlatma etkinliklerinde öğrencilerin ilgisini çekebilecek, öğrenmeyi kolaylaştıracak metinler olarak ninni, türkü ve mânilerden yararlanılabilir. Bu araştırma, nitel bir durum çalışması olup Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı temel alınmıştır. Ninni, türkü ve mânilerin eğitimde kullanımına yönelik çalışmalardan ve dil becerilerine ilişkin bilimsel yayınlardan yararlanılarak elde edilen veriler doğrultusunda bir eğitim durumu tasarlanmıştır. Türkçe eğitiminde bu türlerin nasıl kullanılabileceğine ilişkin öneriler sunulmuştur. Bu eğitim durumunun benzer konularda yapılacak çalışmalara katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: “Halk Edebiyatı”, “Türkçe Eğitimi” Ninni”, “Türkü”, “Mani”, “Eğitim Durumu”.

Atıf Bilgisi

Küçükavşar, A. (2025). Ninni, Türkü ve Manilerin Türkçe Eğitiminde Kullanılması: Bir Eğitim Durumu Örneği. *Uluslararası Filoloji Bengü*, 5(2), 300-315.

<https://doi.org/10.62605/ufb.1772830>

Geliş Tarihi	26.08.2025
Kabul Tarihi	09.11.2025
Yayın Tarihi	30.11.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Benzerlik Taraması	Yapıldı – intihal.net
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için bir fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı ve Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Etik Beyan	Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Dizinleme Bilgisi	ERIH PLUS, MLA, ProQuest Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

The Use of Lullabies, Folk Songs, and Manis in Turkish Education: An Example of an Educational Situation

Aslıhan KÜÇÜKAVŞAR | ORCID: 0000-0002-7827-7638 | aavsar06@gmail.com |

Bolu Abant İzzet Baysal University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences
Education, Department of Turkish Education, Bolu, Türkiye.

ROR ID: <https://ror.org/01x1kqx83>

Abstract

Lullabies, folk songs, and mani poems, which are among the products of oral folk literature, reflect the values and cultural identity of a society while allowing the discovery of the aesthetic and expressive power of language. Moreover, as these forms are based on melody and rhythm and demonstrate the articulatory and phonetic characteristics of language, they can be effectively used in language teaching. In this context, including lullabies, folk songs, and mani poems in Turkish lessons can enhance students' cultural awareness as well as their sensitivity to the sound and pronunciation features of the language. These oral literary texts can be utilized in comprehension and production activities as engaging materials that facilitate learning. This study is a qualitative case study based on the Turkish Language Curriculum developed within the framework of the *Türkiye Century Education Model*. An educational status was designed using data obtained from studies on the use of lullabies, folk songs, and mani poems in education, as well as research focusing on language skills. Suggestions were made regarding how these genres can be used in Turkish language education. It is thought that this educational status may contribute to future studies on similar topics.

Keywords: “Folk Literature,” “Turkish Language Education,” “Lullaby,” “Folk Song,” “Mani Poem,” “Educational Status.”

Citation

Küçükavşar, A. (2025). The Use of Lullabies, Folk Songs, and Manis in Turkish Education: An Example of an Educational Situation. *International Journal of Philology Bengü*, 5(2), 300-315.

<https://doi.org/10.62605/ufb.1772830>

Date of Submission	26.08.2025
Date of Acceptance	09.11.2025
Date of Publication	30.11.2025
Peer-Review	Double anonymized - Two External.
Plagiarism Checks	Yes – intihal.net
Conflict of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & Licence	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.
Ethical Statement	This study does not require ethics committee approval, as the data used were obtained from literature review/published sources. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Indexing Information	ERIH PLUS, MLA, ProQuest Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

Giriş

Türk halk edebiyatı ürünleri, toplum, kültür ve tarihin yansımasıdır. Bu ürünler, sözlü ve yazılı olarak geçmişten günümüze kuşaklar arası bağlar kurmayı sağlamaktadır. Özellikle halk edebiyatının sözlü ürünleri olan destan, masal, efsane, halk hikâyesi, mâni, ninni, tekerleme gibi türler kültürel mirasın birer parçasıdır. Bu ürünler içinde ezgiyle söylenen halk şiirleri ayrı bir yere sahiptir.

Boratav (1969: 162)'a göre, Türkiye'nin sözlü geleneğinde, bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için en çok kullanılan ad türküdür. Bölgelere, konulara bağlı olarak özel durumlarda ya da ezginin ve sözlerin çeşitlenmesine göre türkü yerine şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt adları da kullanılır. Türküler, halkın ezgisini içerdiğinden halkın duygularını, düşüncelerini belirten hece ölçüsüyle yazılmış, hem yazınsal(edebî) hem de müzikal bir tür olarak ortaya çıkmaktadır. Karataş (2004), daha çok söyleyeni belli olmayan, çeşitli ezgilerle hece ölçüsünün yaygın olan kalıplarıyla (7, 8, 11) değişik makamlarla icra edilen halk şiiri türü olarak türküyü tanımlar. Toplumda karşılığı olan her şeyin de türkülerle konu olabileceğini belirtir. Halkın yaşamını, duygularını ve düşünce biçimini yansıtan bu çeşitlilik, ninnilerde de benzer biçimde görülür; ninniler, diğer halk edebiyatı türleriyle sıkı bir etkileşim içindedir.

Şimşek (2016)'e göre, ninniler, halk edebiyatının diğer türlerinden olan; mâni, tekerleme, ağıt, türkü, efsane ve masallarla yakından ilgilidir. Bunu ninnilerin bir kısmı mâni ve tekerleme şeklinde söylenirken bazı ağıt ve türkülerde de ninni özelliği görülmesiyle açıklamaktadır. Ninni, annelerin çocukları uyuturken ezgi ile söyledikleri manzum veya mensur sözlerdir (Boratav, 1969; Karataş, 2004).

Yapılan araştırmalar, ninnilerin çocukların bilişsel, motor, toplumsal-duygusal ve dil gelişimlerine büyük katkı sağladığını göstermekte; bu nedenle okul öncesi dönemde ninnilerin bir eğitim materyali olarak kullanılmasının önemine dikkat çekmektedir (Demir ve Oflaz, 2010; Güneş, 2010; Gelişli ve Yazıcı, 2016; Bağcı Ayrancı, 2017; Kanak, Önder ve Subaşı, 2018). Bu bulgular, ninnilerin yalnızca çocuk gelişiminin farklı alanlarında değil, eğitim uygulamalarında da çok yönlü bir işlev üstlenebileceğini göstermektedir. Aydemir ve diğerleri (2015), ninnilerin dil edinim sürecine ve içerdiği oyun kurgusuna dayalı özelliklerini ele aldıkları çalışmalarında, ninnilerin sürdürülebilir eğitim uygulamaları açısından kullanılması gereken önemli bir veri kaynağı olduğunu somutlamışlardır. Ninnilerin eğitim sürecindeki işlevselliğine ilişkin bu belirlemeler, onların yalnızca bir kültürel aktarım aracı değil, aynı zamanda dil edinimi ve bilişsel gelişim açısından da önemli bir öge olduğunu göstermektedir.

Güneş (2010), ninnilerdeki ses zenginliği, sözlerin ritmi ve müzikal yapısının sözlü kodlamayı kolaylaştırdığını belirtmektedir. Bu durumun, anlamayı, zihinde yapılandırmayı ve öğrenmeyi desteklediğini vurgulamaktadır. Ninniler aracılığıyla toplumun yapısı hakkında bilgi edinen çocuk, aynı zamanda değerler açısından da eğitilmektedir. Dolayısıyla, ninniler çocuk zihninde bilişsel ve duyuşsal açıdan bir yapılandırma sürecine katkı sağlamaktadır (Kabadayı, 2009: 280; Güneş, 2010: 34; Toker, 2011: 27; Gelişli, Yazıcı, 2016: 4).

Ninnilerin dilsel ve bilişsel işlevlerine ilişkin bu değerlendirmeler, onların estetik boyutunu da gündeme getirmekte; özellikle edebî nitelikleriyle kültürel eğretilmelerin aktarımında üstlendikleri rolü anlamayı gerekli kılmaktadır. Tökel (2022), edebiyatın bir sanat olarak en belirgin niteliğini, anlatıcının duygularını dinleyicinin gözünde somutlaştırma çabası olarak açıklamakta ve bu niteliğin imge, metafor, simge gibi terimlerle adlandırıldığını belirtmektedir. Özellikle mânilerin ve ninnilerin kültürümüze ait eğretilmelerin (metafor) eğitim ve öğretiminde mükemmel araçlar olduğunu ifade etmektedir.

Sözlü kültür öğelerimiz olan halk hikâyeleri, masallar, efsaneler, destanlar, mâniler, deyim ve atasözleri ve diğer sözlü kültür ürünleri, Türkçe öğretiminde drama, oyun, diyalog ve iletişime yönlendirme açısından çok uygun metinlerdir. Bu metinlere ders kitaplarında gerektiği ölçüde yer verildiğinde dört temel dil becerisini geliştirmeye önemli katkılar sağlayacaktır (Kalfa, 2013:177).

Türkçe dersinde yaparak yaşayarak öğrenmenin, oynayarak eğlenerek etkinlikler yapmanın gerekliliği, öğrencinin içinde bulunduğu ortamlar oluşturmayı öngörür. Öğrenme ortamının düzenlenmesinde kullanılacak araçlardan biri de müziktir. Türk halk edebiyatının sözlü ürünlerinde söz, ezgi ve ritim bir bütünlük sergilemektedir. Kıraç (1997), ahengi sağlayan ölçü, durak, uyak ve redif gibi öğelerin hep bu ritim duygusundan kaynaklandığını belirtir. Ninniler, anadilinin ezgisel yapısının kavranmasına önemli katkılar sunar ve çocuklarda dil zevki ile estetik duyarlılığın oluşmasını destekler (Dönmez ve diğerleri, 2000: 22; Yalçın ve Aytaş, 2002: 121-123).

Boratav (1969), bir türküyü belirleyen her şeyden önce, onun ezgisidir demektedir. Elçin (1993), türkülerin özünü musiki oluşturduğunu belirterek tizden pese doğru bir ezgiden söz etmektedir. Türkülerin müzikle iç içe olan yapısı, çocuklar için oldukça ilgi çekici ve merak uyandırıcı olabilir. Ritme ayak uydururken sözleri yineler, eğlenerek öğrenme ortamı bulabilirler.

Türkülerdeki ezgi ve ritim öğeleri, çocukların dikkatini çekmek ve öğrenme sürecini desteklemek açısından önemli bir işlev üstlenmektedir. Benzer biçimde, halk edebiyatının bir diğer temel türü olan mâniler de hem biçimsel hem de içerik açısından kendine özgü özellikler taşır. Mâniler, kısa ve belirli hece ölçüsü ile uyak düzenine sahip olmalarının yanı sıra, toplumsal olayları, kültürel değerleri ve günlük yaşamı yansıtmalarıyla dikkat çeker. Bu yönüyle, mâniler de halkın kültürel aktarım sürecinde, öğrenme ve estetik deneyim açısından önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla, türkülerin çocuklar için sağladığı öğrenme ve eğlence ortamı ile mânilerin toplumsal ve kültürel işlevleri, halk edebiyatı ürünlerinin çok yönlü eğitimsel olanaklarını ortaya koymaktadır. Anonim halk edebiyatının en küçük ve en yaygın nazım biçimi olan mâniler, yedi veya sekiz heceli dizelerden kurulmuş tek dörtlükten oluşmuştur (Elçin, 1993; Özarslan, 2017; Karataş, 2004). Mâninin uyak düzeni, aaxa biçimindedir. Mâni söyleme bir gelenek olarak geçmişten bugüne kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Toplumsal olaylar, siyasi yapı, kültürel öğeler mânilerde yer bulur. Mâni söyleme geleneği bu nedenle sürekli değişim göstermektedir (Artun, 1998; Atlı, 2013; Kaya, 2020).

Ninni, türkü ve mâniler, kısa ve özgün anlatımlarıyla öğrencinin ilgisini çekebilecek halk edebiyatı ürünleridir. Bu ürünler, duygu ve düşünceleri ya da kavramları göstergelerle anlatım gücüne sahiptir; bu nedenle çoğu zaman örtük iletiler içerir. Coşkun (2013), ninnilerin anne ile bebek arasındaki iletişimi ve uyumu kuvvetlendiren, bebeği sakinleştiren, annenin gündelik yaşamda ifade edemediği duygu ve düşüncelerini yansıtan derin anlamlı ürünler olduğunu belirtmektedir. Bu özellik, ninni, türkü ve mânilerin hem duygusal derinlik hem de sembolik anlatım gücü taşıdığını göstermekte ve eğitimsel bağlamda değer kazanmalarını haklı çıkararak metinlere estetik ve anlam katmaktadır. Örtük anlamları içeren söylemler, benzetme, mecaz (metafor-eğretileme), aktarma, deyim, atasözü, imge, çağrışım, bağdaştırma, söz sanatı ve önvarsayım türünde çeşitli anlatımlar içermektedir. Bu anlatımlar, öğrencilerin hem düşünme, yorumlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmelerini hem de dilin zenginliğini ve estetik yönünü kavramalarına katkıda bulunur.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen Millî Eğitimin temel amaç ve ilkeleri doğrultusunda hazırlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ile dil becerileri aracılığıyla kavramsal beceriler, eğilimler, değerler, sosyal-duygusal öğrenme ve okuryazarlık becerilerini

geliştirmelerini; okuduklarını ve dinlediklerini/izlediklerini anlayıp eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini; söz varlıklarını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmelerini; Türkçeyi bilinçli ve özenli kullanmalarını; millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve toplumsal değerlere önem vermelerini ve millî duygu ile düşüncelerini güçlendirmelerini amaçlamaktadır.

Bu çalışmada, Türkçe dersine yönelik eğitim durumu tasarlanmıştır. Eğitim durumu hazırlanmasındaki amaç, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek, söz varlıklarını zenginleştirmek ve kültürel kimliklerini güçlendirmektir. Ninni, mani ve türkü gibi sözlü edebiyat ürünleri aracılığıyla öğrencilerin dili estetik biçimde kullanmaları, millî, manevi ve ahlaki değerleri içselleştirmeleri hedeflenmektedir. Bu doğrultuda etkinlikler, Maarif Eğitim Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın değer temelli, bütüncül ve anlam merkezli öğrenme yaklaşımıyla uyumlu olarak tasarlanmıştır.

1. Ninni, Türkü ve Mânilerin Türkçe Eğitimindeki Yeri

Türkçe derslerinde öğrencilerde estetik beğeni ile zevk oluşturmak, hayal gücünü zenginleştirmek, yaratıcılığı desteklemek, soyut ve eleştirel düşünme becerilerini kazandırmak için farklı türde metinlerin kullanılması gerekmektedir. Bu metinlerin çeşitliliği, öğrencilerin düşünme dünyalarını genişletirken öğrenme süreçlerine de derinlik kazandırır. Çevirme (2004), ninniler, türkü, tekerleme, mânî, bilmece, halk şarkılarının çocuğun dil bilincinin oluşmasında ve toplumsal kültürün şekillenmesinde etkili olduğunu dile getirmiştir. Bu ürünlerin Türkçeyi, sesletimini ve ezgisini(melodi), sözcüklerini, söz sanatlarını, söyleyiş kalıplarını öğrettiğini belirtmiştir.

Tekşan ve Sügümlü (2018), türkülerin Türkçe dersi için zengin içerikler barındırdığını; türkülere yansıyan kültür öğelerinin öğrencilerin edinimlerini kolaylaştıracağını, halk kültürünü tanıyıp sevmelerine ve korumalarına katkı sağlayacağını belirtmektedir.

Türkülerin Türkçe derslerinde kullanılabilirliğini ele alan çalışmaların yanı sıra ninnileri de inceleyen araştırmalar vardır. Ayrancı (2017), Türkçe eğitiminde ninnilerin yerini ve öğretmen görüşlerini ele aldığı araştırmasında, öğrencilerin ninnileri merak ettiği, dikkatlerini çektiği, ninnilerin öğretici tarafları olduğu, kültürel kimlik, dil gelişimi ve dil bilinci oluşturmada destek olduğu, öğretmenlerin bazılarının ders kitaplarında metin olarak daha çok ninni görmek istediği sonuçlarına ulaşmıştır.

Ninniler, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmede kullanılabilir ürünlerdir. Toker (2011), ninnilerin ezgisinden aile ortamındaki konuşmaların tonuna kadar her şeyin çocuğun dinleme ve konuşma becerisini etkilediğini dile getirir. Konuşma ve dinleme edimlerinin alt becerilerinden biri de parçalarüstü birimleri tanıma ve anlamadır. Sesbilimsel özellikleri kavramaları, vurgu, ton ve ezgiyi tanımaları bu açıdan önem taşımaktadır.

Duran ve Erkek (2018), mânilerin ders kitaplarındaki durumunu, mânilere ilişkin öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini ele aldıkları çalışmalarında, ortaokul Türkçe ders kitaplarında mânilere yer verilmediğini belirtmektedir. Ayrıca, öğrencilerin %41'i, öğretmenlerin %60'ı mânî kullanımının eğitim ortamını eğlenceli duruma getireceği görüşündedir. Öğrenciler, bu ortamın Türkçe derslerine olan ilgilerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Kayabaşı ve Göcen (2024), ortaokul Türkçe ders kitaplarında mânî, ninni ve türkü gibi halk edebiyatı ürünlerine yer verilmediğini belirleyerek bu türlerin kullanım sıklığının oldukça düşük olduğunu belirtmiştir. Sundukları önerilerde bu türlerin örneklerinin yaşa uygun biçimde ve dikkat çekici sunumla verilmesi gereğine de değinmişlerdir.

Ninni, türkü ve mâniler, Türkçe dersinde hem dil gelişimini hem de kültürel aktarımı destekleyen önemli halk edebiyatı ürünleridir. Bu türler, öğrencilerin sözcük dağarcığını zenginleştirir, ritim ve ses farkındalığı kazandırır, aynı zamanda dili sevdirmede işlevseldir. Araştırmalar, ninni, mâni ve türkülerin öğrencileri anadillerinin söz varlığıyla tanıştırdığını, kültürel mirasla bağ kurmalarına yardımcı olduğunu ve derse güdülenmeyi artırdığını göstermektedir (Karakuş, 2018; Gökçe, 2020). Ancak ders kitaplarında bu türlere yeterince yer verilmediği, daha çok öğretmene bağlı olarak sınıf içi uygulamalarda kullanıldığı belirtilmektedir.

Burada söz edilen çalışmalardan anlaşıldığı üzere gerek türkü gerek ninni gerekse mânilerin Türkçe dersi için uygun birer ders materyali olduğu, dil becerilerini kazandırmada, halk kültürünü tanıtmada ve değerler eğitiminde katkı sağlayacağı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen çalışmalardan hareketle halk edebiyatı sözlü ürünlerinden ninni, türkü ve mâninin eğitimsel işlevleri şu başlıklar altında toplanabilir:

Dil gelişimi: Ninniler, türküler ve mâniler, çocukların dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Uyak, ritim ve yinlemeler sayesinde çocukların sözcük dağarcığı zenginleşir.

Kültürel kimlik: Geleneksel türküler ve mâniler, dinleyicilere kültürel değerleri ve tarihî olayları öğretir.

Duygusal gelişim: Ninniler, çocuklara huzur ve güven duygusu verir. Türküler ve mâniler ise çocuğa kendini ifade edebilme, duygudurumlarını ortaya koyma, duygudaşlık ve anlama becerisi kazandırır.

Toplumla bağ kurma: Ninni, türkü ve mâni türlerinin müzikle iç içe olan yapısı toplumsal olaylarla insanları bir paydada buluşturma ve duyguları paylaşma fırsatı sunar. İnsanlar arasındaki bağların güçlenmesine katkıda bulunur.

İletişim becerisi kazanma: Türküler ve mâniler, öykü anlatma geleneğini sürdürür. Bu da bireylerin anlatım becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

Müzik eğitimi: Ninniler ve türküler, müzik eğitiminin temelini oluşturur. Ezgi, ritim ve uyum gibi konuşma edimindeki bürünsel öğelerin öğrenilmesine katkıda bulunur.

Öğrenciler, bu halk edebiyatı ürünleri aracılığıyla yalnızca dilin sözdizimsel ve sesbilimsel özelliklerini öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda anlam oluşturma, duygu ve düşüncüyü ifade etme becerilerini de geliştirirler. Ayrıca, kısa ve özgün anlatım yapılarıyla öğrencinin ilgisini çeken bu metinler, derslerde anlama, yorumlama, üretme ve estetik farkındalık kazandırma gibi hedeflerin gerçekleştirilmesine uygun araçlar olarak değerlendirilebilir. Böylece, ninni, türkü ve mâniler Türkçe eğitiminde hem kültürel aktarım hem de dil öğretimi açısından işlevsel bir rol üstlenmiş olur.

Yöntem

Bu çalışma, ninni, türkü ve manilerin Türkçe eğitiminde nasıl kullanılabileceğini ortaya koymak amacıyla örnek bir eğitim durumu tasarlayan nitel bir durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışması, özel bir sınır içerisinde yer alan, gerçek kişiler, olaylar, örgütler veya süreçler üzerine derinlemesine ve bütüncül bir incelemedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Çalışmada, Türkçe Dersi Öğretim Programı ve alan yazındaki bulgular temel alınarak kuramsal çerçeveye dayalı bir ders planı geliştirilmiştir.

Araştırmanın uygulama boyutunda, yaparak yaşayarak öğrenme ilkeleri dikkate alınmış ve ninni, türkü ve mânilerin öğretim sürecinde nasıl kullanılabileceğine ilişkin örnek etkinlikler geliştirilmiştir. Bu süreçte veriler; Türkçe Dersi Öğretim Programı, alan yazında yer alan bilimsel çalışmalar, dil becerilerinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) öğretimine ilişkin kuramsal

yaklaşımlar ve nitel araştırma yöntemlerinde önerilen ölçütler çerçevesinde toplanmıştır. Çalışmada, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı temel alınmış ve ninni, türkü ve mânilerin eğitimdeki işlevselliğini ortaya koyan önceki çalışmalar incelenmiştir (Kanak, Önder ve Subaşı, 2018; İlgün, 2015; Süğümlü ve Tekşan, 2018; Bayraktar, 2022; Arı ve Top, 2016; Ortaokul Türkçe Derslerinde Kültür Aktarımına Yönelik Uygulamalar, 2023). Bu kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda, ortaokul düzeyinde Türkçe derslerinde ninni, türkü ve mâniler türünde metinlerle kurgulanmış bir ders planı hazırlanmıştır. Ders planının geçerliliği, ilgili alanyazından yararlanılarak desteklenmiş; eğitim durumu, halk edebiyatı ürünlerinin kültür aktarımı, Türkçenin söyleyiş özelliklerini tanıtmaya, söz varlığını zenginleştirme, dil bilinci ve farkındalık oluşturma ile anadilinin sanatsal anlatım gücünü ortaya koyma işlevleri doğrultusunda yapılandırılmıştır. Çalışmanın tasarımı hem Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları hem de alanyazındaki kuramsal temeller dikkate alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, bilimsel temele dayalı bütüncül bir yaklaşımla biçimlendirilmiştir.

Eğitim Durumu

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: 7. sınıf

Süre: 6 ders saati

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım

Kazanımlar:

1. Akıcı Okuma

T.7.3.1: Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli okur.

T.7.3.2: Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

T.7.3.4: Okuma stratejilerini kullanır (göz atma, özetleme, not alma, işaretleme vb.).

2. Anlam / Metin Çözümleme

T.7.3.7: Metin yazarken yeni öğrenilen kelimeleri ve ifadeleri doğru ve anlamlı şekilde kullanır.

T.7.3.19: Metinle ilgili soruları yanıtlar; metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurar.

T.7.3.22: Metnin içeriğini yorumlar.

T.7.3.24: Metinde ele alınan sorunlara veya duygulara farklı çözümler üretir.

3. Söz Varlığı / Dil Yapıları

T.7.3.6: Deyim, atasözü ve benzeri ifadelerin metne katkısını belirler.

T.7.3.7: Yeni öğrenilen kelimelerin anlamlarını açıklar ve günlük yaşamda uygun şekilde kullanır.

T.7.3.8: Cümledeki ad, sıfat, eylem ve diğer sözcük türlerini ayırt eder.

T.7.3.9: Çekim eklerinin işlevlerini ve cümleye katkısını belirler.

4. Yazma / Üretme

T.7.4.3: Hikâye edici metin yazar; karakter, mekân ve olay örgüsünü kullanır.

T.7.4.1: Şiir veya kısa dizeler üretir.

Araç ve Gereçler: Yazım Kılavuzu, Türkçe Sözlük, Deyimler Sözlüğü, “Kara Tren” türküsü, seçilen mâniler, akıllı tahta veya müzik çalar, renkli kalemler, çalışma kağıtları, çizim olarak ve renkli tren fotoğrafları

A-Derse Giriş

1.Dikkat Çekme

Derse girişte aşağıda yer alan mâni söylenilerek öğrencilere “mâni hangi duyguyu veya durumu anlatıyor?” sorusu yöneltir.

Tren geçti dağdan, taştan,
Hasret düştü gönül baştan.
Gidip de dönmeyen yârim,
Bir selam et uzaktan

Öğrencilere çizim olarak tren resimleri verilerek istedikleri gibi renklendirmeleri istenir. Tren fotoğrafları gösterilerek içlerinden özellikle kara treni fark etmeleri sağlanır. Öğrencilerin hangi renkleri kullandıklarına bakılarak treni siyaha boyayan öğrenciler varsa neden bu rengi seçtikleri sorulur. Ardından siyah trene neden “kara tren” denildiği sorulur. Derste inceleyeceğimiz türkünün adı da “kara tren” denilir. Dersin ilerleyen kısmında kara trenin anlamı üzerinde durulacağı belirtilir.

Öğrencilere “Tren yolculuğu yaptınız mı? Trenlerle ilgili neler biliyorsunuz?” sorusu yöneltir.

2. Güdüleme: Öğretmenin, “Bu haftaki derslerde, halk edebiyatımızın sözlü ürünlerinden mâni, türkü ve ninniye anlamaya dayalı olarak beceri kazanacaksınız. Aynı zamanda derslerde vereceğimiz örnekler yardımıyla bu ürünleri daha iyi tanıyıp değerlendirebileceksiniz.” ifadelerini kullanması.

3. Gözden Geçirme: Öğretmenin, “Bu derslerde Türk halk edebiyatı sözlü ürünlerini kavrayarak türkünün, ninninin ve mâninin özelliklerini öğreneceksiniz. Dilimizin güzelliklerini fark ederek sözcük dağarcığınızı geliştirecek, sanatın yaşamımızdaki yerini daha iyi kavrayacaksınız.” İfadelerini kullanması.

4. Geçiş: Öğretmenin, “Günlük yaşamınızda duymuş olabileceğiniz, Emine Gök’ten Muzaffer Sarısözen’in derlediği “Kara Tren” türküsünün sözlerini okuyacağız.” demesi. Sınıf çalışması kağıdı olarak şiiri dağıtması

B-Gelişme

Okuyacağımız “Kara Tren” adlı türkü Birinci Dünya Savaşı yıllarında pek çok cephede savaşın olduğu günlerde ortaya çıkmıştır.

Kara Tren

Gözüm yolda gönlüm darda
Ya kendin gel ya da haber yolla
Gözüm yolda gönlüm darda
Ya kendin gel ya da haber yolla

Duyarım yazmışsın iki satır mektup
Vermişsin trene halini unutup
Duyarım yazmışsın iki satır mektup
Vermişsin trene halini unutup

Kara tren gecikir belki hiç gelmez
Dağlarda salınır da derdimi bilmez
Dumanın savurur halimi görmez
Gam dolar yüreğim gözyaşım dinmez

Kara tren gecikir belki hiç gelmez
Dağlarda salınır da derdimi bilmez
Dumanın savurur halimi görmez
Gam dolar yüreğim gözyaşım dinmez

Yara bende derman sende
Ya kendin gel ya da bana gel de
Yara bende derman sende
Ya kendin gel ya da bana gel de
Duyarım yazmışsın iki satır mektup
Vermişsin trene halini unutup
Duyarım yazmışsın iki satır mektup
Vermişsin trene halini unutup

Kara tren gecikir belki hiç gelmez
Dağlarda salınır da derdimi bilmez
Dumanın savurur halimi görmez
Gam dolar yüreğim gözyaşım dinmez

- 1.Öğretmenin, türkünün sözlerini kurallara uygun biçimde sesli olarak okuması.
2. Türkü sözlerinin, birkaç öğrenciye sesli olarak okutulması, öğrencilerin okurken yaptıkları vurgu ve tonlama hatalarının düzeltilmesi.
- 3.Türkü bir kez de bestelenmiş biçimiyle akıllı tahta veya müzik çalarla dinletilerek öğrencilerin sözcük tekrarlarına, uyalara odaklanmalarının istenmesi. Türkünün nakarat bölümlerini fark etmelerinin sağlanması.

1. Etkinlik: Sözcükleri keşfedelim.

Yönerge: Bu türküden hangi yeni sözcükleri öğrendiniz? Günlük konuşmalarınızda bu sözcükleri nasıl kullanabilirsiniz?

2. Etkinlik: Soralım, öğrenelim.

Yönerge: Aşağıdaki soruları verilen metne göre yanıtlayınız.

Sorular: 1. Türküde hangi olay anlatılıyor?

2. Türküdeki bekleyişin ve özlemin sebebi ne olabilir?

3. “Kara Tren” ne ifade etmektedir?

4. Türkünün en etkileyici dizesi hangisidir? Neden?

5. Türküdeki özlem, hüznün, umut duyularını hangi sözcükler vurguluyor?

6. Türkünün iletisi nedir?

3. Etkinlik: Okuyalım, düşünelim, karşılaştıralım.

Yönerge: Bu türkünün metnini önce şiir biçiminde okuyun, ardından aynı metni türkü olarak dinleyin. İki deneyimi karşılaştırarak vurgu, tonlama, ritim ile anlam ve duyguyu algılama farklarını gözlemleyin ve hangi biçimin metnin duygusal veya kültürel mesajı daha etkili ilettiğini tartışın.

4. Etkinlik: Düşünelim, tartışalım.

Yönerge: Eskiden iletişim ve ulaşım günümüzdeki kadar gelişmiş değildi. İnsanlar nasıl haberleşirdi? Yıllar öncesinden bugüne bir zaman yolculuğuna çıkılsaydı sizce insanlar en çok nelere şaşırırdı?

5. Etkinlik: Öykü yazalım.

Yönerge: Kara trenle bir yolculuğa çıkıyorsunuz. Nereye gidiyorsunuz? Yolculukta neler yaşanıyor? Bu sorulardan hareketle bir öykü yazınız.

Ara Özet: Türkü, halkın yüreğinden gelen sözcüklerin ezgiyle harmanlandığı bir anlatım türüdür. İncelediğimiz türküde kara tren, yolda giderken içindeki yolcuların özlemlerini ve hüznlerini taşır. Türküde, trenin gidişyle birlikte yaşanan ayrılıklar ve geride bırakılan sevdikleri için duyulan özlem dile getirilmektedir.

Çocuklar, sınıfta işlemiş olduğumuz türküdeki sözcükler ve anlamlarıyla ilgili çalışmalar yaptık. Türküyü bestelenmiş olarak dinlediğimizde sözcüklerin bize daha derin anlamlı geldiğini, duyguları daha yoğun hissettiğimizi gördük. Söylenişin anlatımdaki önemini somut olarak kavradık. Geçmişten gelen bir olayın halkın dilinden nasıl günümüze bu kadar yalın ve içten ulaştığına tanıklık ettik.

Ara Geçiş: Türkülerde halkın sevinci, özlemi ve yaşama bakışı nasıl dile getiriliyor, bunu örnekle gördük. Peki, aynı duygular sözlü gelenekte ezgisiz, yalnızca sözcüklerin gücüyle nasıl ifade edilir? İşte bu sorunun yanıtını, manilerde bulacağız.

- 1.Öğretmenin mânilerin yer aldığı çalışma kağıdını sınıfa dağıtması.
2. Öğrencilerin mâniler hakkında duygu ve düşüncelerinin öğrenilmesi.
3. Mânilerin nasıl yazıldığına, uyak düzenine ve ritimli biçimine dikkat edilmesinin istenmesi.

Tren gelir ötmez mi?

Kömürünü dökmez mi?

Sen orada ben burada

Bu ayrılık yetmez mi?

Su gelir deste gider

Ayrılık dostu gider

Gurbet yansın yıkılsın

Sağ gelen hasta gider

Arpa ekim bir evlek,

Dadandı kara leylek

Yazın beraber idik

Kışın ayırdı felek

6. Etkinlik: Sözcük uyumlarını bulalım.

Yönerge: Mânilerin her bir dizesinin sonundaki sözcüklere bakarak birbiriyle benzeşen sözcükleri bulunuz. Bunların yerine farklı sözcükler getirilebilir mi?

7. Etkinlik: Mâni yazalım.

Öğrenciler gruplara ayrılır. Farklı mâniler dinletilir. Bu manilere benzer olarak her grubun birer mâni yazması istenir. Sonrasında bir grubun mânisini dinleyen gruplar âşık atışması gibi o mâniye karşılık bir mâni söylemeye çalışır. Mâni söyleme geleneğindeki gibi mâni söyleyen rolü yapar. Tüm gruplar bu biçimde sırayla mânilerini okur ve atışmaya katılır.

Yönerge: Dörder kişilik gruplara ayrılıңыз. Çalışma kağıdınızda yer alan mânileri inceleyip grubunuzla bu mânilere benzer mâniler yazınız. Sonra da diğer grupların mânilerine karşılık mâniler söyleyiniz.

8.Etkinlik: Mektup gönderelim.

Yönerge: Sevdiklerinizden birine mektup yazdığınızı düşünerek incelediğimiz mânilerden yola çıkarak mektubunuzun sonuna siz de bir mâni yazınız.

Ara Özet: Çocuklar, incelemiş olduğumuz mânilerdeki sözcük ve söz gruplarının anlamlarıyla ilgili çalışmalar yaptık. Mâninin ne olduğunu, nasıl uyaklandığını; halk edebiyatındaki önemini öğrendik. Ninnilerden kültürel öğelerimize ilişkin ipuçları edinmek mümkündür.

Ara Geçiş: Mânilerde duygusal anlatımı özlü ve vurucu biçimde görürüz. Şimdi de ninni türüyle tanışacağız.

Kara tren gelir, dumanı tüter,

Miniğim uyur, rüyaya gider.

Ay ışığı düşer penceremize,

Tatlı düşler konsun yüreğimize.

Ninni, ninni, uysun kuzum,

Rüzgâr essin, saklasın sözüm.

Raylar üstünde döner dünya,

Anne yüreği sarar sımsıcak.

Küçük yıldızlar göz kırpar sana,

Uykular versin huzurla sana.

Ninni, ninni, uysun kuzum.

1.Öğretmenin ninnişi okumadan önce “Çocuklar, anneniz küçükken ninni söyler miydi? Çevrenizde ninni söyleyenler kimler var?” diye sorular yönelmesi.

2. Ninnilerin de tıpkı türkü ve mâniler gibi ezgiyle söylendiğine dikkat çekilmesi.

9. Etkinlik: Soru soralım.

Yönerge: Okuduğunuz ninniden yaptığınız çıkarımlara göre sorular yazınız.

10. Etkinlik: Ne biliyordum, ne öğrendim?

Yönerge: Ninni ile ilgili bildiklerinizi ve öğrendiklerinizi tabloya yazınız.

Ninni türü ile ilgili bildiklerim	Ninni türü ile ilgili öğrendiklerim/keşfettiklerim

11. Etkinlik: Adları, sıfatları, eylemleri bulalım.

Yönerge: Ninnide geçen adları, sıfatları ve eylemleri belirleyiniz.

12. Etkinlik: Benzer mi farklı mı görelim.

Yönerge: Yukarıda yer alan ninninin daha önceki derste işlediğimiz türküyeye benzeyen ve türküden ayrılan yönleri nelerdir?

13. Etkinlik: Öğrendiklerimizi pekiştirelim.

Yönerge: Boşlukları uygun biçimde tamamlayınız.

Ninniler, genellikle tarafından çocukları uyutmak için söyledikleri ezgili sözlerdir.

Yanıt: anneler

Mâni, genellikle dizeden oluşan, anonim halk edebiyatı ürünüdür.

Yanıt: dört

....., toplumun sevinçlerini, acılarını, aşklarını ve günlük yaşamını anlatan halk edebiyatı ürünleridir.

Yanıt: türküler

Mânide genellikle belli bir ezgi yoktur, ancak türkülerde mutlaka bir bulunur ve şarkı biçiminde söylenir.

Yanıt: melodi

Duyguların kısa ve öz biçimde anlatıldığı nazım biçimi olarak adlandırılır.

Yanıt: mâni

Ara Özet: Öğretmenin, “Çocuklar bu derslerde de halk edebiyatı ürünlerinden bazılarını tanıdık. Yaşamımızdaki yerini fark ederek dilimize nasıl değer kattıklarını anladık. Sizlerden bir sonraki dersimiz için tıpkı ninni, mâni ve türküde olduğu gibi ezgi ve ritim

içeren tekerleme, bilmece, sayısmaca örnekleriyle gelmenizi istiyorum.” diyerek dersi sonlandırması. Ertesi ders bu örnekler üzerinde durularak türler arası karşılaştırma yapılır.

Ara Geçiş: Öğretmenin, “Sevgili öğrenciler, şimdi bir yazma çalışması daha yapacağız. Bunun için işlediğimiz ninnide geçen en önemli gördüğünüz sözcükleri defterinize yazınız. İsterseniz sizin için daha önemli olanları renkli kalemle veya farklı boyutlarda yazarak vurgulayabilirsiniz (WordArt, Mentimeter, WordClouds gibi çevrimiçi araçlar kullanarak da görsel biçime getirilebilir). Seçtiğiniz sözcükleri kullanarak bir şiir veya kısa bir metin yazınız.” demesi.

Değerlendirme: Şimdiye kadar gördüğümüz türkü, mâni ve ninni örneklerinde sözcüklerin birbiriyle olan uyumları, sözcük yinelemeleri, ezgiyle söylenmelerine dikkat edebildiniz mi? Bu ürünlerdeki ezgi ve ritim olmasaydı sizde aynı etkiyi bırakır mıydı?

C. Sonuç

Son Özet: Öğretmenin “Sizlerle türkü, mâni ve ninnilerin özelliklerini anlamaya dönük çalışmalar yaptık. Bu türler aracılığıyla çeşitli etkinlikler yaptık. Ritimle müzikle sözle bir arada öğrenme serüvenimizi zenginleştirdik. Geçmişten bugüne sözlü edebiyat ürünleriyle bir yolculuğa çıktık. Genel olarak ninni, türkü ve mâninin işlevini; halk edebiyatı ürünleri içindeki yerini, halk edebiyatının yapıtlarıyla benzerlik ve farklılıklarını öğrendik.” demesi.

Tekrar Güdüleme: Yazmada başarılı olanlar arasından en iyi üç öğrenci belirleneceği ve ödüllendirileceği söylenir. Ayrıca, varsa sınıf gazetesi, duvar gazetesi veya okul gazetesinde bu öğrencilerin yazılarının yayımlanmasının sağlanacağı açıklanır.

Kapanış: Öğretmenin, “Çocuklar, bu haftaki derslerimizde halk edebiyatı ürünlerinden türkü, mâni ve ninni okuduk. Türk halk edebiyatı ürünlerinin ne kadar zengin ve çeşitli olduğunu anladık. Sözlü gelenekten gelen deyişleri, ezgiyle sözün uyumunu, sözcüklerin uyaklanışını gördük. Değerlerimizi geçmişten bugüne dille nasıl aktarıldığını örnekleriyle kavradık” demesi.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, ninni, türkü ve mânilerin Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabileceğine yönelik betimsel bir bakış açısı sunmaktadır. Alanyazın taranarak elde edilen veriler ışığında uygulamaya dönük bir ders planı tasarımı geliştirilmesine dayanmaktadır. Türkçe derslerinde sözlü kültür ürünlerinin düzenli ve bilinçli biçimde kullanılmasının hem dil gelişimi hem de kültürel aktarım açısından olumlu etkiler yaratabileceğini işaret etmektedir.

Türkçe dersinde hedef ve kazanımlara dönük olarak bilimsel bir anlayışla hazırlanan eğitim durumları çeşitlenmesi, Türkçe programının uygulanmasını da destekleyici olacaktır. Eğitim durumu, bu halk edebiyatı ürünlerinin kültür aktarımı, Türkçenin söyleyiş özelliklerini tanıma, söz varlığını zenginleştirme, dil bilinci ve farkındalık geliştirme ve anadilinin sanatsal anlatımını ortaya koyma işlevleri temel alınarak tasarlanmıştır. Ninni, türkü ve mâninin uyaklı, yinelemeli, ritimli, ezgili yapısı farklı bir öğrenme deneyimi sunacaktır.

Türkçe derslerinde, hedefler ve kazanımlar temelinde bilimsel bir yaklaşım çerçevesinde tasarlanmış ve çeşitlendirilmiş eğitim durumlarının uygulanması,

programın etkinliğini artırmakta ve öğrencilerin akademik başarısına olumlu katkı sağlamaktadır. Bu eğitim durumundan hareketle Türkçe öğretiminde ninni, mâni ve türkülerin nasıl kullanılabileceğine ilişkin etkinlik önerileri şöyle sıralanabilir:

1. Dinleme Etkinlikleri: Öğrencilere çeşitli türküler ve ninniler dinletilerek sözcük dağarcıklarını geliştirmeleri sağlanabilir. Dinleme sonrası, türkü/ninninin konusu üzerinde tartışmalar yapılabilir.
2. Şarkı Sözlerini Çözümleme: Öğrencilerle birlikte türkülerin/ninnilerin/mânilerin sözleri üzerinde çalışarak, sözcük ve deyimlerin anlamlarını keşfedilebilir. Sözlerdeki dilbilgisi kurallarını incelenebilir (fiil çekimleri, zamanlar vb.).
3. Sözlü İfade Geliştirme: Öğrencilerden dinledikleri türkü veya ninninin anlatımını yapmaları istenebilir. Kendi öykülerini, duygularını ve düşüncelerini ifade etmeleri için türkü veya ninni izleğinde kısa kompozisyon yazmaları desteklenebilir.
4. Yaratıcı Drama: Türkülerin veya ninnilerin öykülerini canlandırmak için drama etkinlikleri düzenlenebilir. Öğrenciler, türkülerdeki karakterleri ve olayları canlandırarak dil becerilerini geliştirebilir.
5. Şarkı Söyleme: Öğrencilere türküler/mâniler veya ninniler ezberletilerek sesletim ve akıcılıkları geliştirilebilir. Grup halinde şarkı söyleme etkinlikleri düzenlenerek toplumsal etkileşim sağlanabilir.
6. Görsel ve İşitsel Materyaller Kullanma: Türkü ve ninnilere uygun görsel materyaller (resimler, videolar) kullanarak daha etkili bir öğrenme ortamı oluşturmak. Öğrencilerin türkülerle ilgili görsel projeler hazırlamaları özendirilebilir.
7. Kültürel Bağlantılar Kurma: Türkülerin, ninnilerin ve mânilerin kültürel geçmişleri hakkında bilgi vererek öğrencilerin kültürel bağlamda dil öğrenmelerini sağlanabilir. Öğrencilerin kendi kültürel müzikleri ile karşılaştırmalar yapmaları desteklenebilir.
8. Sözcük Oyunları ve Etkileşimli Çalışmalar: Türkülerden veya ninnilerden seçilen sözcüklerle sözcük oyunları düzenlemek. Öğrencilerin öğrendikleri sözcükleri kullanarak kendi türkülerini yazmaları istenebilir.

Türkçe dersini daha eğlenceli ve anlamlı hale getirirken aynı zamanda öğrencilerin kültürel bilincini de arttırmaya dönük olan bu çalışmada, eğitimcilere, öğretmenlere, öğretmen adaylarına yönelik olarak bir örnek eğitim durumu oluşturulmuştur. Bu çalışmada yedinci sınıf düzeyinde bir ders planlanmıştır. Benzer biçimde bu ders planından yararlanılarak Türkçe dersinin hedef ve kazanımlarına, farklı sınıf ve yaş düzeylerine uygun olarak eğitim durumları hazırlanabilir, öğretmen ve öğrencilere değişik öğrenme deneyimleri için olanaklar sunabilir. Bu dersler değişik araç ve gereçlerle desteklenebilir. Web 2.0 araçları, yapay zeka gibi teknolojiyi kullanarak da etkinlikler zenginleştirilebilir.

Kaynakça

- Arı, A., ve Top, S. (2016). Türkülerin ortaokul Türkçe derslerinde kullanımı ve işlevleri. *Karadeniz Eğitim Dergisi*, 11(2), 45–62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kdeniz/issue/24635/260645>
- Artun, E. (1998). Tekirdağ'da mâni söyleme geleneği. *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*, Tekirdağ: Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yayınları, 94–116.
- Atlı, R. (2013). Taşköprü (Kastamonu)'de mâni söyleme geleneği. *Turkish Studies*, 8(1), 755–774.
- Aydemir, K. Ö., Er Aydemir, N., & Babacan, T. (2015). Türk ninnilerinin dilbilim ve dil felsefesi temelli özellikleri. *Turkish Studies*, 10(16).
- Ayrancı, B. (2017). Ninnilerin öğretici yönleri ve Türkçe eğitimindeki yeri hakkında Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(59), 266–282.
- Bayraktar, M. (2022). Dil ve kültür bağlamında mânilerde değerlerimiz üzerine bir inceleme. *Rumeli Dergisi*, 35(1), 112–129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/article/1146545>
- Boratav, P. N. (1969). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Coşkun, N. Ç. (2013). *Türk ninnilerine işlevsel yaklaşım*. *Turkish Studies (Elektronik)*, 8(4), 499–513.
- Çevirme, H. (2004). Şiirsel halk edebiyatı ürünlerinin çocuğun dil eğitimine katkıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 23–29.
- Demir, N., ve Oflaz, G. (2010). Okul öncesi dönemde ninniler ile matematik öğretimi. *Journal of World of Turks*, 2(1), 351–361.
- Dönmez, N. B., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., & Gümüşçü, Ş. (2000). *Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Duran, E., ve Erkek, G. (2018). Bir maniniz mi var? *Social Science Studies*, 6(2), 98–112.
- Elçin, Ş. (1993). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gelişli, Y., ve Yazıcı, E. (2016). Ninniler ve çocuk eğitimindeki önemi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER)*, 01, 1–7.
- Gökçe, H. (2020). Bursa ve yöresine ait türkü, mani ve ninnilerde bazı eski (arkâik) öğeler. In Y. Başkan (Ed.), *Sabit Duman Armağanı* (s. 401–410). Sonçağ Akademi.
- Güneş, F. (2010). Ninnilerin çocukların dil ve zihinsel gelişimine etkisi. *Journal of World of Turks*, 2(3), 27–38.
- İlgün, K. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde telaffuz becerisini geliştirmeye yönelik tekerleme ve ninnilerin kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara. <https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/fde25f46-fc5a-40ed-8804-6920fd5bd0f2>
- Kabadayı, A. (2009). Ninnilerin çocuğun gelişim alanlarına katkılarının içerik açıdan incelenmesi: Konya örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 276–289.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılarla Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. *Millî Folklor*, 25(97), 167–177.

- Kanak, M., Önder, M., ve Subaşı, Ç. (2018). Türk ninnilerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 123–145. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/34439/337879>
- Karakuş, N. (2018). *Edebi metinlerle Türkçe öğretimi* (3. baskı). Eğiten Kitap Yayın Organizasyon Ltd. Şti.
- Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya Çakı, B. (2020). Bursa dağ köylerinde mâni söyleme geleneği. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 21–31.
- Kayabaşı, R. G., ve Göcen, N. (2024). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında halk edebiyatı anlatı türlerinin yeri. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 17(100), 131–146.
- Kıraç, E. (1997). Türk halk şiirinde ritim, ezgi ve ninni söyleme geleneğinin rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 38–44.
- Özarslan, M. (2017). *Türk manilerinden seçmeler*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ortaokul Türkçe Derslerinde Kültür Aktarımına Yönelik Uygulamalar. (2023). *KEF Dergisi*, 18(2), 201–218. <https://dergipark.org.tr/pub/kefdergi/issue/54020/726764>
- Sarisözen, M. (1943). Kara tren türküsü. (Emine Gök'ten derlenmiştir). TRT Türk Halk Müziği Repertuvarı.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süğümlü, Ü., ve Tekşan, K. (2018). Türkülerin Türkçe eğitiminde kullanılabilirliği. *Selçuk Üniversitesi Journal of Social Studies*, 12(1), 55–74. <https://jns.ankara.edu.tr/tr/pub/suje/issue/40218/480111>
- Şimşek, E. (2016). Akra kültür sanat ve edebiyat dergisi, 8, 33–64.
- Tapan, N. (1990). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VII*, 55–68.
- Toker, S. (2011). Türkçenin anadili olarak öğretiminde ninni ve tekerlemelerin yeri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi (IJSES)*, 1(1), 25–29.
- Tökel, D. A. (2022). “Mâni mâniyi açar”: mânilerin ilk iki mısrası doldurma mı? *Türk Dili. Dil ve Edebiyat Dergisi*, CXXI(847).
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. (2024). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Millî Eğitim Bakanlığı. <https://meb.gov.tr/programlar>
- Yalçın, A., ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.